

Journalistisen työn tutkimus: musta aukko tiedotustutkimuksessa

Mediakriitikissä ja journalismin tutkimuksessa on usein taustalla eksplisiittisesti tai implisiittisesti ideaalimalli (uutis)journalismista, joka syntyy ajasta tai paikasta riippumatta. Monet tutkimukset osoittavat kuitenkin, että journalismi on historiallisesti muuttuvaa (Chalaby 1998), journalistit pyrkivät erilaisiin tavoitteisiin eri maissa (Mancini 1992; Weaver 1998). Työ on myös organisoitu eri tavoin eri maissa, esimerkiksi Englannissa ja Saksassa (Esser 1998).

Ajasta, paikasta tai käytännöstä riisuttua ideaalijournalismin mallia on verrattu erilaisissa journalistisissa organisaatioissa puserrettuihin teksteihin. Mediasisältöjä kriittisesti tarkastelevilta kirjoittajilta (mm. Luostarinen & al. 1996; Kantola & Mörä 1998; Kivikuru & al. 1996; Kivikuru & Savolainen 2001) ei kuitenkaan ole tullut ehdotuksia arkisen journalistisen työn kehittämiseen.

Journalistisen työn tutkimus voisi selvittää sitä, miten mediakriitikkojen esille nostamat ideologiset, poliittiset, taloudelliset, organisatoriset tai teknologiset tekijät vaikuttavat päivittäiseen työhön mediaorganisaatioissa. Samoin olisi tärkeää selvittää, mikä on mediaorganisaation eri osien sekä yksilöiden mahdollisuus vaikuttaa oman työnsä sisältöön ja sitä kautta journalismiin.

Käsittelen tässä tekstissä journalistisen työn tutkimusta kahdesta näkökulmasta. Ensimmäisessä tutkitaan lähinnä mediatuotteiden sisältöjä. Toisessa tutkitaan journalistisen työn tekemisen tapoja ja työn konkreettisia toimintaedellytyksiä. Ensimmäisen näkökulman nimeän yleisötutkimuksesta lainatulla termillä ”julkisen tiedon projektiksi” (Corner 1991). Toisen näkökulman nimeän tieteen ja teknologian tutkimuksesta lainatulla termillä ”käytännön mankelin” tutkimus (Pickering 1995).

Julkisen tiedon projektissa journalismin tehtäväksi nähdään tiedon välitys ja kansalaisten tiedon lisääminen. Käytännön mankeliä tutkittaessa selvitetään miten journalismia tuotetaan paikallisesti ja ajallisesti sijoittuneessa toimintaympäristössä. Tällöin ei tutkita vain ihmisten välistä kommunikaatiota, tai toimittajien käsityksiä journalismista, vaan toimintaa tarkastellaan käytännön tasolla myös esineellisesti välittyneenä, ihmisten, työvälineiden ja tilojen dynaamisena suhteenä (Latour 1996; Knorr-Cetina 1999; Miettinen 1999).

Kahtiajako korostaa lähestymistapojen erilaisuutta ja vertaan sitä Schudsonin (1996) tunnettuun jaotteluun uutisjournalismin tutkimuksen kolmesta pääryhmästä: poliittis-taloudellinen, sosiaalis-organisatorinen ja kulttuurinen. Poliittinen ja taloudellinen journalismin tutkimus kuuluu jaottelussani julkisen tiedon projektiin, kun taas sosiologinen organisaatioiden tutkimus ja kulttuurinen tutkimus liittyvät käytännön mankeliin. Esimerkiksi kansalaisjournalismihankkeet (Rosen 1999; Heikkilä 2001) kuuluvat julkiseen projektiin ja samoin Schudsonin

kolmijaon poliittiseen näkökulmaan, sillä niissä tarkastellaan ja kehitetään kriittisesti journalismin sisältöä – millaisen kuvan yhteiskunnasta ja sen toimijoista journalismi antaa.

Tekstin lopussa pohdin journalistisen työn tutkimusmetodeja, jotka suomalaisessa tutkimuksessa ovat useimmiten tutkimuskohdetta ulkopuolelta katsovan tutkijan tekemiä haastatteluja tai kyselyjä (esim. Kuutti 1995; Mörä 1999; Puranen 2000). Tätä tutkijan ulkopuolisuutta kohteestaan kritisoidaan naistutkimuksessa, missä painotetaan tutkijan asemoinnin julkituomisen merkitystä. Tutkimuksen tehtävän on myös tuottaa tietoa käytännön elämän ongelmien ratkaisemiseksi (Ronkainen 1999). Myös kansalaisjournalismihankkeissa on selkeästi tuotu julki tutkijoiden tavoite eli kansalaisjournalismin edistäminen (Kunelius & Heikkilä 1996; Heikkilä 2001).

Uusia journalistisen työn tutkimuksen apuvälineitä löytyy mm. tutkimuksista, joissa työkäytäntöjä tarkastellaan yhteistoiminnallisina (Lave & Wenger 1991; Wenger 1998), esineellisesti välittyneinä (Hutchins 1995), ja joissa tarkassa mikro-tason etnografiassa yhdistetään diskurssianalyysin ja visuaalisen etnografian keinot (Heath & Luff 2000).

Kiinnostava mahdollisuus journalistisen työn tutkimukseen ja kehittämiseen on myös interventiotutkimus eli työn tutkiva kehittäminen, jota on tehty Suomessakin niin toimintatutkimuksen keinoin (Laiho 1990) kuin toiminnan teorian pohjalta (Virkkunen & al.1997; Virkkunen & Ahonen 1999; Helle 2000, 2002a)¹.

Julkisen tiedon projekti

Julkisen tiedon projekti -on otettu yleisötutkimuksesta, jossa sitä käytetään yleisön tutkimuksen toisesta pääsuuntauksesta eli tiedon välityksestä ja uutisjournalismista. Toinen pääsuuntaus on populaari projekti eli katsojien mielihyvää ja arkisia mediakäytäntöjä tutkivat hankkeet (Corner 1991).

Journalismin tutkimuksessa julkisen tiedon projektiin sijoitan Schudsonin (1996) uutistutkimuksen kolmijaon poliittistaloudellisen tutkimussuuntauksen. Huomio kiinnitetään usein vain institutionaalisiin, taloudellisiin tai ideologisiin 'pakkopaitoihin' (Hartley 1996), jotka rajoittavat toimitusten ja toimittajien vapautta ja journalistista työtä tarkastellaan ylhäältä alaspäin tapahtuvan kontrollin kohteena. Toimittajat onkin journalismin systeemimalleissa kuvattu ulkoa ja ylhäältä tulevien paineiden puristuksessa: esimerkiksi ympyrämallisissa sisimpänä ympyränä (Shoemaker & Reese 1996) tai monimutkaisten poliittistaloudellisten suhteiden systeemimallin alimpana neliönä (McManus 1994).

Journalismin julkisen tiedon projekti tuottaa eksplisiittistä tai implisiittistä mediakritiikkiä, jossa arvostellaan mm. poliittisen ja taloudellisten toimijoiden liian suurta vaikutusta journalismin sisältöön (esim. Chomsky 1989; Weaver 1994; McManus 1994). Myös kriittinen diskurssianalyysi kuuluu julkisen tiedon projektiin (esim. Fairclough 1995).

Käytännön mankeli

Käytännön mankeli -käsite on lainattu sosiaalisesta tieteentutkimuksesta (Social Studies of Science). Kaikessa kokeellisessa toiminnassa joudutaan jatkuvasti tarkistamaan suunnitelmia ja tavoitteita: luonto, esineet tai ihmiset eivät käyttäydy odotetulla tavalla (Fleck 1981). Vastarinta muokkaa tavoitteitamme ja joudum-

me muuttamaan toimintatapojamme ja oletuksiamme. Pickering (1995) kuvaa tätä vastarinnan ja sopeutumisen dialektiikkaa termillä käytännön mankeli (mangle of practice).

Käytännön tutkimuksen tarpeellisuutta on korostettu erityisesti sosiaalisessa tieteentutkimuksessa. Käytäntöjen kenttä on se paikka, jonka kautta olisi tutkittava sellaisia ilmiöitä kuin toimijuus, tieto, kieli, etiikka, valta tai tiede eikä yksittäisinä ilmiöinä, irrallaan siitä käytännöstä, missä niitä tuotetaan ja käytetään (Schatzki 2001). Käytännön esineellinen välittyneisyys on siinä keskeisessä asemassa kuten myös toiminnan teoriassa (Hasu ja Engeström 2000). Käytäntö nähdään molemmissa lähestymistavoissa inhimillisen ja materiaalisen kanssa yhteen kietoutuneena ja tieto ymmärretään ei vain yksilöiden vaan myös ryhmien, organisaatioiden ja esineellisen ympäristön ominaisuutena.

Käytännön tutkimuksen toinen tärkeä anti journalistisen työn tutkimukselle on Knorr-Cetinan (1999, 2001) huomio siitä, ettei käytännön tutkimuksessa riitä taitojen tai rutiininomaisten tapojen tutkiminen. Toiminnan kohteet ovat tie-teessä – ja myös journalismissa – episteemisiä kohteita, jotka eivät ole koskaan valmiita tai täydellisiä vaan muuttuvat ja muotoutuvat käytännössä.

Schudsonin (1996) sosiologisen uutistyön organisoinnin eli käytännön mankelin tutkimuksen huippukausi oli anglo-amerikkalaisen ns. etnografisen tai sosiologisen kauden aikana 1970–1980-luvulla (yhteenveto ks. Cottle 1999). Toimittajien työtä tutkittiin osana organisaation toimintaa, esimerkiksi miten työ oli organisoitu ja miten toimittajat ja lähteet sijoittuvat uutisverkon solmuihin (Tunstall 1971; Sigal 1973; Schlesinger 1978; Tuchman 1978; Gans 1980; Fishman 1980).

Näissä käytännön mankeliä kuvaavissa tutkimuksissa osoitettiin, että toimittajat eivät vain kerää faktoja ns. objektiivisesta todellisuudesta, vaan organisaatioiden käytännöissä määritellään mitkä ovat faktoja, mikä on tärkeää, mistä uutisverkon solmuista faktat on kerätty ja keitä käytetään lähteinä. Myöhemmin mm. sotajournalismia koskevassa tutkimuksessa on kerrottu hyvinkin tarkkaan minkälaisissa oloissa journalistit joutuvat toimimaan (Morrison & Tumber 1988; Kempf & Luostarinen 2002).

Journalistisen työn tutkimusta on kuitenkin Suomessa tehty vähän. Harvoja poikkeuksia, jos ei lasketa mukaan pro graduja, ovat Keräsen (1984) historiallisen, toimitustyön muutosta kuvanneen tutkimuksen lisäksi Mörän (1996, 1999) EU-journalistien työtapoja ja työolosuhteita luodannut haastattelututkimus sekä verkkomedioiden toimittajien työn sisältöjä analysoinut Kuusiston ja Sirkkusen (1999) raportti.

Mediahistorioitsija Hardt (1995) kritisoi nykyistä mediatutkimusta, sillä hänen mukaansa mediahistoria ja journalismin tutkimus pönkittävät käsitystä homogeenisestä ja yhteen yhteiseen tavoitteeseen pyrkivästä journalismista. Hänen mukaansa tulisi päinvastoin pyrkiä jäljittämään tähän asti tutkimuksessa laiminlyödyt neuvottelut ja kompromissit mediatyön tavoitteista.

Hardt (mt.) puhuu tarkoituksella mediatyöstä (media work) ja mediatyöntekijöistä, sillä hänen mukaansa on keskitytty liikaa yksittäisiin journalisteihin ja unohdettu organisaatio sekä muut henkilöstöryhmät, kuten lehdenjakajat, kirjatyöntekijät tai valokuvaajat.

Myös toimituksellisen työn johtamista on tutkittu vähän. Poikkeuksia ovat mm. "odottamattoman hallintaa" sanomalehdessä koskeva ruotsalaistutkimus (Kärreman 1996), Väli-Suomen sanomalehtien yhteinen kehittämishanke (Mervola 1999), suomalaisten toimitusten keskijohdon ongelmia käsitellyt gradu (Penttilä 2001) sekä CNN:n ja BBC:n johtamisen ja organisaatiokulttuurin tutkimus (Küng-Shankleman 2000).

Kansalaisjournalismi törmäsi käytännön mankeliin

Medioiden työtapoja on sivuttu erilaisissa journalismin kehittämishankkeissa, joista tunnetuimpia ovat olleet ns. kansalaisjournalismikokeilut Yhdysvalloissa (Rosen 1999). Kansalaisjournalismista on harvoissa toimituksissa kuitenkin muodostunut Suomessa toimituksen jatkuvaa käytäntöä (Heikkilä 2001).

Kansalaisjournalismikokeilut liittyvät julkisen tiedon projektiin, ja niissä demokratian edistäminen nähdään rationaalisesti ajattelevien, faktatietoa janoavien ja poliittiseen päätöksentekoon osallistuvien (sukupuolettomien) kansalaisten kehittämisenä, joille uutisjournalismi on tärkeä tiedon kanava.

Heikkilän ja Kuneliuksen (1997, 1999) kokeilut kansalaisjournalismin periaatteiden juurruttamiseksi osaksi suomalaista toimituskulttuuria törmäsivät ”käytännön mankeliin”, jonka vaikutus paljastui tutkijoille yllätyksenä vasta jälkikäteen. Tosin vihjeitä oli tutkijoille annettu jo alkuhaastatteluihinsa, mutta esim. Heikkilä (2001) kertoo väitöskirjassaan, ettei ottanut työn organisointia ja sen ongelmia koskevia alkuhaastattelujen kritiikkiä ollenkaan analyysinsä kohteeksi.

Suomalaisissa kansalaisjournalismikokeiluissa tuotettiin uudenlaisia juttuja tai sivuja ja kansalaiset saivat äänensä kuuluviin niin lehtien jutuihinsa kuin keskustelutilaisuuksissa kuntien virkamiesten kanssa. Journalismin muuttamisen vaikeudesta kertoo se, että kokeiluista ei kuitenkaan muodostunut pysyvää käytäntöä esimerkiksi Savon Sanomiin. Syyksi Heikkilä (mt.) tunnistaa jälkikäteen mm. sen, että uudentyypiset jutut olisivat vaatineet enemmän yhteistyötä, suurempaa panostusta toimituksen resursseihin, uudenlaisia tapoja tehdä juttuja ja normaali juttuja paljon suurempia tiloja lehdessä. Toimituksen johto oli antanut hankkeelle niukat resurssit eikä toimituksen johto ottanut kehittämishanketta jatkos- sa omaksi työkalukseksi.

Kansalaisjournalismia koskevan väitöskirjansa lopussa Heikkilä päätyykin siihen, että uutiskäytäntöjä muutettaessa ”kyse ei ole vain toimittajayksilön asenteen muutoksesta vaan koko toimituskulttuurin perusolettamusten tarkistamisesta”. Hän korostaa, että ”muutos ei voi tapahtua ilman toimituksen sisäistä keskustelua” (mt. 284). Heikkilä pohtii myös toimitusten mahdollisuutta organisoitua tiimeihin ja työryhmiin kansalaisjournalismin projektien toteuttamiseksi.

Yhdeksi ratkaisuksi toimintatapojen muuttamisen ongelmaan Heikkilä ja Kunelius (1999) ovat pohtineet toimituksen sisäisen keskustelun lisäämistä ja he esittävät ihanteellisen toimitusorganisaation metaforana pohtivan porukan, mutta sen toteuttamisen malleja ei hankkeissa kehitelty pysyviksi käytännöiksi.

Toimituksen organisaation ongelmat ovat nousseet esille ja niitä on pidetty esteenä paremmalle journalismille mm. Journalistiliiton tilaamissa järjestötutkimuksissa (Kehälina & Melin 1988; Melin & Nikula 1993), joiden mukaan kiire ja työn organisoinnin puutteet olivat epäkohtien listan kärjessä. Myös tutkivan journalismin kyselyssä organisaatiota ja työn järjestämisen tapoja kuvattiin vaikeasti murrettaviksi (Kuutti 1995).

Toimituksellista työtä kehitetään ja tehostetaan mediayrityksissä jatkuvasti, mutta siitä raportoidaan harvoin ja vielä harvemmin siihen liittyy tutkimusta. Journalismin kehittämisen sijasta kyseessä on usein toimitustyön ja uutistoiminnan rationalisointi, omistajien voiton maksimointi, kuten esim. Gannet-yhtymän paikallislehtikonseptin läpiviemisessä paikallislehdissä eri puolilla Yhdysvaltoja. Esimerkkejä on kuitenkin myös siitä, että panostaminen journalismin sisältöön, esimerkiksi tutkivaan journalismiin on lisännyt lukijoiden luottamusta lehteen ja sen uutisointiin, mikä puolestaan on pitkällä tähtäimellä kilpailukeino lehdistölle (Downie & Kaiser 2002).

Käytännön mankeli ja kulttuuri - pysyvyys vai muutos

Käytännön mankeliin sijoittamani Schudsonin (1996) kulttuurinen journalismin tutkimus kiinnittää huomion ihmisten välisistä sosiaalisista suhteista tapahtuman ja symbolisen järjestelmän väliseen suhteeseen. Kulttuurin tutkimuksen avulla voidaan selittää mm. journalismin käyttämiä stereotyyppioita ja muita yleistyksiä. Kulttuurinen tutkimus johtaa huomion myös journalismin yleisökäsityksiin.

Schudson (mt.) korostaa, että kulttuuri tarkoittaa sekä yhteiskunnallista kulttuurista ilmapiiriä että journalistista kulttuuria, joka näkyy esimerkiksi journalistisissa rutiineissa, mutta myös tavoissa kirjoittaa. Hän kritisoi, että on tutkittu kovin vähän sitä, miten jutut muotoutuvat työprosesseissa, mitkä konventiot tai genret määräävät kirjoittamistavan, miten juttuja käsitellään, otsikoidaan ja pannaan esille lehdistössä.

Journalistisen kulttuurin pysyvyyttä ja sen tutkimuksen tärkeyttä korostanut Zelizer (1993) kehottaa tutkimaan journalismia tulkinnallisena yhteisönä, joka rakentaa ja legitimoii journalismia yhteisten kertomusten ja tulkintojen avulla. Hän muistuttaa, että mekanismit, joilla todellisuutta konstruoidaan medioissa ovat jääneet piiloon, eivätkä toimittajat itsekään tunnista tai tunnusta niitä.

Keskeinen kysymys journalismin tutkimuksen ja kehittämisen kannalta on nähdäänkö kulttuuri Schudsonin (1989) tavoin pysyvyyden kantajana, vallitsevan ideologian oikeuttajana vai sosiaalisten tilanteiden mukana muuttavana ja muutoksen resurssina (Swidler 1985). Kohdentaminen pysyvyyden tai muutoksen tutkimiseen merkitsee myös eroja tutkimusmenetelmissä ja siten myös tuloksissa. Pysyvyyteen fokusoituvassa tutkimuksessa on helpompi lähteä liikkeelle siitä, että journalistinen kulttuuri on yhtenäistä, ja näin analyysikategoriat voidaan rakentaa vanhalla pohjalta. Esimerkiksi käy jako koviin ja pehmeisiin uutisiin.

Muutoksesta kiinnostuneet tutkijat rakentavat kategoriansa aineistolähtöisemmin ja avoimina uusille ja yllättäville, ristiriitaisille havainnoille ja tutkimustuloksille.

Viimeaikaisesta pysyvyytlähtökohdasta lähtevän tutkimuksen esimerkki on hollantilainen tutkimus (Hermans 2001) julkisen palvelun television uutistoimituksesta. Peruslähtökohdانا oli tutkia mitkä yhteisesti jaetut merkitysskeemat ja käsitykset todellisuuden rakenteista ovat toimittajien ammatillisen työn taustalla. Kiinnostavaa on, että tutkimuksessa havaittiin eroja käsityksissä hyvästä journalismista, journalismin tavoitteista ja mitä yleisö merkitsee eri tehtävissä työskenteleville toimittajille ja esimiehille. Homogeenisyyden ja pysyvyyden sijasta paljastuikin hierarkkisten ja käsitteellisten erojen kenttä, jossa journalismia tuotetaan. Tutkimus ei kuitenkaan kertonut mistä erot juontuvat, eikä mikä on vanha ajattelutapaa ja mikä uutta kehkeytyvää journalismia.

Ihmiset ja esineet käytännön mankelissa - heterogeeninen konstruktivismi

Journalismien sosiologisessa tutkimuksessa on käytetty Bergerin ja Luckmanin ([1966] 1984) ajatuksia todellisuuden sosiaalisesta rakentumisesta, mutta myöhempää konstruktivismikeskustelua ei tiedotusopissa juurikaan siteerata vaikka esimerkiksi teknologian ja tieteen tutkimuksessa konstruktivismien käsitettä on purettu ja kehitetty tavoilla, joista journalismin tutkimus voisi hyötyä (Miettinen 1999; Sismondo 1996).

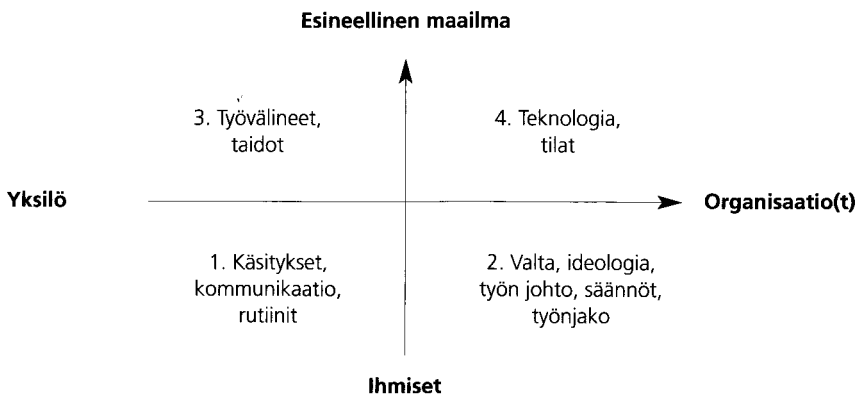
Myös kasvatustieteessä käydyssä keskustelussa konstruktivismi on jaettu lukuisiin alalajeihin ja kilpaileviin suuntauksiin, joissa esimerkiksi tieteen todeksi

osoittamien teorioiden ja käsitteiden omaksumista kutsutaan realistiseksi konstruktivismiksi ja omasta kokemuksesta nousevaa henkilökohtaisen maailman rakentamista radikaaliksi konstruktivismiksi (Miettinen 2000a, 2000b). Realistisen ja radikaalin konstruktivismien ero on kiinnostava myös journalismin kehittämishankkeiden kannalta. Mikä on kehittämishankkeissa tutkijoiden ja teoreettisen tiedon suhde työntekijöiden kokemukseen ja arkitietoon? Esimerkiksi toimintatutkimukseen nojaavat hankkeet lähtevät siitä, että hierarkian eri tasoilla olevat toimijat ovat oman työnsä parhaita asiantuntijoita ja tutkijat ovat lähinnä fasilitaattoreita (Laiho 1990). Toiminnan teorian kehittämishankkeissa tutkijoilla sen sijaan on aktiivinen rooli: tieteellistä tietoa kehitettävästä toiminnasta käytetään apuna ja pyritään luomaan uudenlaista teoreettista ymmärrystä yhdessä tutkijoiden ja toimijoiden kanssa (Virkkunen & al. 1997; Helle 2001, 2002a).

Perinteisempää journalismin tutkimuksen ja kehittämisen tapaa käyttää konstruktivismia voisi luonnehtia triviaaliksi konstruktivismiksi (Miettinen 2000a), jossa otetaan itsestään selvänä yleistyksenä se, että me kaikki aktiivisina toimijoina rakennamme omaa maailmaamme – eikä tuota rakentamisen/rakentumisen prosessia tutkita mikrotasolla, päivittäisessä ihmisten ja esineiden vuorovaikutuksena ja vastarintana. Teknologian ja tieteen tutkimuksessa mm. Hacking (1999) kritisoi em. kaiken kattavaa konstruktivismia kysymällä mitä hyötyä on väittää, että jokin on sosiaalisesti konstruoitu, jos kaikki kerran kaikki on sosiaalisesti konstruoitu. Tärkeä olisikin sen sijaan tutkia sitä, miten sosiaalista konstruointia tuotetaan.

Heterogeeninen konstruktivismi (Sismondo 1996) voisi olla teknologiamuutoksen myllertämän mediatyön tutkimuksessa kiinnostava, uusi lähestymistapa, sillä se ottaa huomioon myös esineellisen maailman.² Tieteen ja teknologian tutkimuksessa sen yksi suuntaus on toimijaverkkoteoria, jonka tunnetuin kehittäjä on Bruno Latour (1987, 1993, 1999). Lähestymistavassa on oleellista ihmisen ja luonnon/esineellisen maailman keinotekoisien vastakkainasettelun purkaminen. Latour lainaa Greimasilta käsitteen aktantti kuvaamaan heterogeenisten verkkojen aktiivisia, ei-inhimillisiä toimijoita.

Myös toiminnan teorian keskiössä on toiminnan välittyneisyys. Symboliset merkitysjärjestelmät ja materiaaliset työkalut, samoin kuin toiminnan säännöt, työjako, työyhteisö tai työn kohde sekä mahdollistavat että rajoittavat inhimillistä toimintaa (Engeström 1987, 1995)³.

Kaavio 1. Käytännön mankelin tutkimuksen kenttä

Kaaviossa 1. on tiivistetty käytännön mankelin tutkimuksen ulottuvuudet. Käytännössä tutkimuksissa on usein vain yksi nelikentän osista valittu kehykseksi, jonka kautta on tutkittu journalismin tekemisen tapoja ja työnteon ehtoja sekä niiden vaikutuksia journalistiseen työhön ja journalismin sisältöön.

Journalistisen työn tai mediatyön tutkimuksen haasteena on päästä yksittäisistä syy- ja seuraussuhteista paremmin toiminnan kokonaisuutta tutkivaan otteeseen eli yhdistää kaavion eri ulottuvuudet ja niiden suhteet työn käytäntöjen tutkimisessa. Kuten Engeström (1995, 100) muistuttaa: "työn tutkimuksessa on oleellista saada esiin ilmiöitä aiheuttavia mekanismeja ja kehitysmahdollisuuksia, pelkän ilmiöpinnan kuvaaminen ei riitä".

Kuvailevasta etnografiasta interventiotutkimukseen

Mutta miten sitten tutkia journalismia käytännön mankelissa, monimutkaisena ja muuttavana toimijoiden heterogeenisena verkkona? Laadullisen tutkimuksen hyötyjä ja ongelmia pohtiva keskustelu ei ole rantautunut suomalaiseen journalismin tutkimuskeskustelun valtavirtaan, vaikka keskustelua on käyty yleisö- ja kulttuurin tutkimuksen puolella jo pari vuosikymmentä⁴. Kiista laadullisten ja määrällisten tutkimusmenetelmien käytöstä ja paremmuudesta onkin kehitymässä pohdinnoksi menetelmien hyvistä ja huonoista puolista ja tavoista käyttää niitä samassa tutkimuksessa (Schrøder 1999).

Yleisötutkimuksen puolella onkin käyty vilkasta keskustelua tutkimusmetodeista: etnografiasta, refleksiivisyydestä, reliabiliteetista ja validiteetista sekä tutkimuksen ja sen menetelmien poliittisuudesta osana laadullisen tutkimuksen ja etnografian yleisempää debattia (Denzin & Lincoln 1998; Coffey 1999; Tuftte 2000). Erityisesti Rosengren (1993, 1996) on kritisoinut sitä, että laadulliset tutkimukset käyttävät aineistoa anekdootinomaisesti, yksilöllisten kokemusten ja merkityksenannon kuvaajina. Rosengrenin mukaan laadullisissa tutkimuksissa myös ohitetaan säännönmukaisesti reliabiliteetin, edustavuuden ja validiteetin ongelmat.

Toisaalta mielestäni ei ole enää paluuta myöskään vanhaan, luonnontieteellistä koeasetelmaa haikailevaan positivistiseen tutkimukseen, jossa suljetaan pois tutkijan osallistuminen ja tulkinta, ja väitetään, että tiede paljastaa objektiiviset faktat, joita verrataan ontologiseen todellisuuteen. Tutkimus on aina tutkijan tulkintaa käsiteltävästä ilmiöstä.

Triangulaatiokaan ei aina ole ratkaisu monimutkaisten ilmiöiden ymmärtämiseen tai validointiin, sillä eri aineistot tai tutkimusmenetelmät eivät välttämättä havainnoi tai mittaa samaa kohdetta. Partiaalisista näkökulmista ei välttämättä muodostu yhtenäistä kokonaisuutta (Schrøder 1999). Helposti unohdetaan se, että erilaisten tutkimusmenetelmien takana on teoreettisia lähtökohtia, joita voi olla vaikea sovittaa keskenään.

Sosiologisen journalismin tutkimuksen päämetodi oli ja näyttää olevan edelleen perinteinen etnografia, lähinnä haastattelu. Journalismin tutkimuksen menetelmistä kirjoittanut Cottle (1993, 1998) on peräänkuuluttanut toista etnografista tutkimuksen aaltoa (Cottle 1999). Mutta menetelmäkeskusteluun hänellä ei ole ollut uutta sanottavaa, vaan hän pitäytyy perinteisessä etnografiassa, jonka hän kyllä toteuttaa ja kuvaa huolellisesti.

Työelämän tutkimus- ja kehittämissuuntia on lukuisia (ks. Vartiainen 1994), mutta jaan ne tässä tekstissä kolmeen pääluokkaan. Jaon pääkriteerinä on se, mikä on tutkijan positio suhteessa tutkimuskohteeseen ja sen muuttamiseen. Ensimmäinen on tutkijan ulkopuolisuudesta lähtevä aineistolähtöinen tutkimus, ja

sen alalajina mikroetnografia. Toisen suuntaus tuo julki tutkijan asemoinnin ja tutkimustietoa käytetään muutoksen välineenä. Kolmas luokka on interventio-tutkimus.

Ensimmäinen lähestymistapa eli naturalistinen korostaa aineistolähtöisyyttä ja tutkijan ulkopuolisuutta (mm. Mörå 1999). Tutkimus tehdään yleensä haastat-telemalla tai havainnoimalla.

Tarkassa mikroetnografiassa ihmisten, tietokoneiden ja diskursioiden hetero-geenista verkkoa tutkitaan ja kuvataan analysoimalla työtä ja keskusteluja mm. tietokoneiden ruutujen ääressä. Visuaalisen etnografian (Grimshaw 2001) keinot, mm. työn videointi on otettu avuksi esimerkiksi Reutersin Lontoon toimiston työn tutkimuksessa (Heath & Luff, 2000).⁵

Toinen tutkimuslinja lähtee myös empiirisestä aineistosta, mutta myös tutki-jan väistämättömästä sitoutuneisuudesta. Erityisesti feministinen tutkimus on tuonut näkyviin tutkimuksen ja tiedon välisen suhteen, tieteen tarkoitusperät, si-joittautumisen ja muutokseen sitoutumisen problematiikan (Ronkainen 1999). Li-säksi korostetaan sitä, että tutkimuksen tehtävä on muuttaa käytäntöä.

Kolmas tutkimustapa, interventioihin pyrkivä tutkimus, edustaa Denzinin ja Lincolnin (1998) mukaan laadullisen tutkimuksen uutta, osallistuvaa (participati-ve paradigm) lähestymistapaa. Sen tunnetuin suuntaus on toimintatutkimus ja Suomessa on raportoitu yksi journalistisen kehittämishankkeen aloitusseminaari (Laiho 1990), joka ei kuitenkaan tuottanut jatkotutkimusta tai kehittämistä. Toi-mintatutkimusta on kritisoitu sen teoreettisesta ja menetelmällisestä eklektisyy-destä, menetelmien huolimattomasta kuvauksesta, joiden takia aiempia hankkei-ta on vaikea arvioida tai käyttää mallina (Naschold & al. 1993).

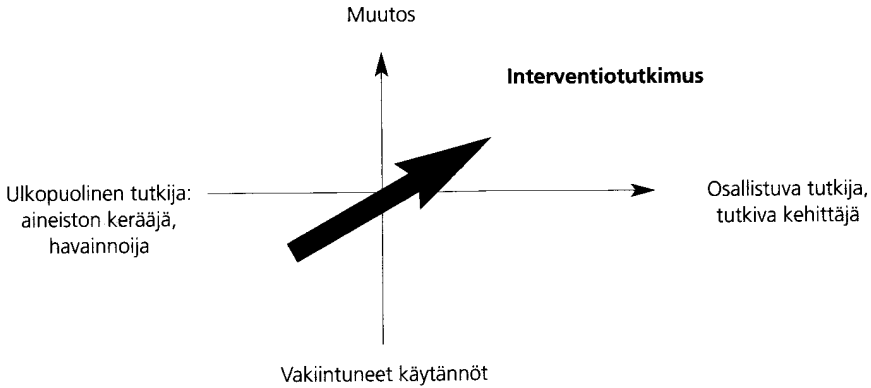
Toiminnan teoriaan perustuva interventiotutkimus pohjautuu toimintatutki-mukseen verrattuna tiettyyn teoreettiseen pohjaan (Helle 2001) – kulttuurihistori-olliseen toiminnan teoriaan (Cole 1996; Engeström 1995). Tavoitteena on toi-minnan kohteen – journalismin sisällön – uudelleen arviointi ja työn organisointi esimerkiksi analyttisemmän ja ihmisten arkea paremmin kuvaavan journalismin toteuttamiseksi (Virkkunen & al. 1997; Helle 2000).

Toiminnan teoria analysoi työtoiminnan kokonaisuutta, jossa toiminta muo-dostuu yksilöiden tavoitteellisista teoista. Teot ovat kuitenkin aina kahdessa mie-lessä myös yhteisöllisiä. Ensinnäkin teot ja tavoitteet muodostuvat ja toteutuvat vain yhteisön toiminnassa osana tämän toiminnan kohteeseen suuntautuvaa työnjakoa (sosiaalinen välittyneisyys). Toiseksi yksilöiden teot ja tavoitteet saavat muotonsa kohteen muokkaamisen esineellisten ehtojen ja välineiden (kielellisten ja materiaalistien) ja näiden käyttöön omaksumisen kautta (esineellinen välitty-neisyys). Myös nämä ehdot ja välineet ovat yhteisöllisiä. Yksilöiden teot ovat siis väistämättä sosiaalisia: ne kytkeytyvät erottamattomasti yhteisön työnjaolliseen toimintaan, sen kohteisiin, välineisiin ja sääntöihin. Mutta nämä toiminnan yhti-skunnalliset elementit uusinnetaan ja muutetaan yksilöiden teoissa, ja siksi ne saavat myös yksilöllisen, tilannekohtaisen toteutumismuodon.⁶

Perinteisen antropologian tai etnografian keskittyessä vakiintuneiden toi-mintojen ja rutiinien havainnointiin ja kuvaamiseen, intervention etnografia pal-velee toiminnan teorian kehittämishankkeissa – erilaisissa muutoslaboratorioissa – nopeatempoisen kehittämisen tarpeita. Toiminnan jännitteet ja ristiriidat näky-vät häiriöinä ja kommunikaatiokatkoksina, joita analysoimalla yhdessä työnteki-jöiden kanssa päästään käsittelemään myös historiallisesti muotoutuneita työn ristiriitoja.⁷ Sen sijaan, että kehittämistoiminnan ratkaistavaksi tulevat ongelmat otettaisiin etukäteen annettuna, niitä pohditaan tutkijoiden ja toimijoiden kans-sa ja hahmotetaan toiminnan kohteelle, esimerkiksi journalismille uutta merki-tystä ja sisältöä, mahdollista lähikehityksen vyöhykettä, jota ryhdytään realisoi-

maan päivittäisen työn uudelleenjärjestelyjen avulla: kehittämällä työprosesseja, työvälineitä ja kirjoittamisen tapoja (Helle 2000).

Journalismin käytännön mankelin tutkimusmenetelmiä kuvataan tutkijan position ja muutoksen ulottuvuuksilla kaaviossa 2. Yhdellä akselilla liikutaan tutkijan ulkopuolisuudesta tutkijan aktiiviseen osallistumiseen kehittämisinterventioon ja toisella akselilla pysyvyydestä muutoksen tutkimukseen.

Kuvio 2. Käytännön mankeli ja muutos

Journalismin ja journalistisen työn muutoksista löytyy suomalaisissa tutkimuksessa vihjeitä, vaikkei muutosta olekaan eksplisiittisesti tutkittu. Interventiohankkeissa paljastuvat havainnointia selvemmin toimitustyön käytännöt, kun hankkeet törmäävät käytännön mankeliin, jossa ne tulevat näkyviksi ongelmina ja vastarintana.

Vihjeitä ja virikkeitä käytännön tutkimukselle

Suomalaista journalismin tutkimusta lukiessa löytää lukuisia vihjeitä käytännön mankelin tutkimuksen tarpeellisuudesta. Jo sisällöllinen mediakritiikki panee pohtimaan, miten journalismia voisi muuttaa paremmaksi.

Tutkijan kiinnostus käytännön tarkempaan tutkimiseen saattaa herätä aineiston yllättäessä tutkijan, esimerkiksi kun haastatteluista löytyy sisäisiä ristiriitoja idealin ja käytännön välillä: toimittajan pitäisi olla neutraali tiedonvälittäjä, mutta lehden pitää kuitenkin tukea yritys- ja kulttuurielämää (Puranen 2000).

Myös journalismin idealin normatiivisuutta on alettu purkaa. Esimerkiksi Kunelius (2000) esittää journalismin nelijalkaisena otuksena, joka välittää tietoa tarinoita, ylläpitää julkista keskustelua ja toimii voimavarana kansalaisille. Tosin tarinointi, yksityisen elämän kiinnostuksen kohteet, viihteestä puhumattakaan ovat jääneet vielä vähälle huomiolle, vaikka uutisjuttujen tai tarinoiden kirjoittamisen tavat ovat jo muuttumassa osin myös kirjallisuudesta ja viihteestä tuttujen juttutyyppeiden tai esittämistapojen kaltaisiksi (Sparks 1998).

Kuneliuksen (1998) mukaan kriittisen tutkimuksen olisi voitava vastata siihen kysymykseen, mitä olisi sen visioiden mukainen journalismi. Siksi Kuneliuksen mukaan pitäisi olla tutkijoiden ja journalistien yhteisiä hankkeita, joissa kehitel-

lään hyvää journalismia. Pelkkä toive tai tavoite ei kuitenkaan riitä. Journalismia on vaikea kehittää, ellei ole tietoa journalistisen työn ja työympäristön käytännöistä tai työn kehittämisen menetelmistä.

Työtä on 1990-luvulla yhä enemmän alettu tutkia paikallisena ja yhteistoiminnallisena, materiaalisten artefaktien ja symbolien välittämänä. Tutkimuksista voisi ottaa oppia ja löytää journalismin tutkimukseen sopivia teoreettisia lähestymistapoja ja tutkimusmenetelmiä. Hyviä esimerkkejä tutkimuksista ja käsitteistä ovat mm. paikallinen oppiminen (situational learning) (Suchman 1987, 1997), osaamisyhteistö (community of practice) (Lave & Wenger 1991; Wenger 1998), hajautettu kognitio (distributed cognition) (Hutchins 1995), merkityksen muodostaminen organisaatioissa (organizational sense making) (Weick 1995) sekä kulttuurihistoriallinen toiminnan teoria (Cole 1996; Chaiklin & al. 1999).

Käytännön mankeli sisältää myös toiminnan ruumiillisuuden ja kokemuksellisuuden ja sitä kautta myös sukupuolen. Nikunen toteaa Tiedotustutkimus-lehden sukupuolta käsittelevässä teemanumerossa, että ”sukupuolettomassa maastossakin sukupuolella on merkityksensä. Se vaikuttaa eri tavoin esimerkiksi työelämän organisoinnissa ja teknologian käytössä” (Nikunen 2002, 1). Hänen mielestään ei kuitenkaan ole kyse yhdestä määräävästä valtasuhteesta vaan monimutkaisista toisiinsa kietoutuvista käytännöistä.

Lopuksi vielä yksi käytännön ehdotus. Työn tutkimuksessa työtä lähestytään yhä useammin yhteisöllisenä käytäntönä ja tutkimusta tehdään usein tutkimusryhmissä. Eikö journalistisen työn tutkimuksessa kannattaisi toimia yhteistyössä työn, organisaatioiden ja johtamisen tutkijoiden kanssa, ettei käytännön mankeli osoittautuisi liian kovaksi vastustajaksi tiedotusoppineille.

Viitteet

- 1 Maasillan (1999) toimittamassa raportissa toimitusten esimiesten kehittämishankkeesta löytyy myös joitakin esimerkkejä tavoista kehittää journalistisen työn organisointia ja journalismia.
- 2 Sitä edeltäneet tieteen tutkimuksen konstruktivismin suuntaukset Sismondo määrittelee uus-kantilaiseksi ja sosiaaliseksi.
- 3 Toimijaverkkoteorian ja toiminnan teorian eroista ks. Miettinen 1999.
- 4 Tosin esim. Seija Ridell (1998) analysoi väitöskirjassaan yleisötutkimuksen metodikeskustelua haastattelun ja havainnoinnin ongelmista.
- 5 Yleisötutkimuksen puolella mm. Tufte (2000) on käyttänyt etnografisia menetelmiä monipuolisella, ja vaativalla tavalla.
- 6 Kiitokset Kari Toikalle toiminnan yhteisöllisyyden muotoilusta.
- 7 Helsingin Sanomissa toteutetun intervention – Muutoslaboratorion – analyysistä tarkemmin (Virkkunen ym. 1997)

Lähteet

- Berger, P. & Luckman, T. ([1966] 1984)
The social construction of reality. A treatise in the sociology of knowledge. London: Penguin.
- Chaiklin, S. (2001) (toim.)
The theory and practice of cultural-historical psychology Aarhus: Aarhus University Press
- Chalaby, J. K. (1998)
The invention of journalism. London: Macmillan.
- Chomsky, N. (1989)
Necessary illusions. Thought control in democratic societies. Boston: South End.
- Coffey, A. (1999)
The ethnographic self. Fieldwork and representation of identity. London: Sage.
- Cole, M. (1996)
Cultural psychology. A once and future discipline Cambridge, Belknap.
- Corner, J. (1991)
Meaning, genre and context: The problematics of "Public knowledge" in the new audience studies.
Teoksessa J. Curran & M. Gurevitch (eds.) Mass media and society. London: Sage, 280–304.
- Cottle, S. (1993)
TV News, Urban Conflict and the Inner City. Leicester: Leicester University Press.
- Cottle, S. (1998)
Participant observation. Teoksessa A. Hansen, S. Cottle, R. Negrine, C. Newbold (eds.) Mass communication research methods. London: MacMillan, 35-65.
- Cottle, S. (1999)
New(s) times: Toward a 'second wave' of news ethnography. Communications 25, 19-41.
- Denzin, N. & Lincoln, Y. (eds.) (1998)
Strategies of qualitative inquiry. London, Sage.
- Downie, L. & Kaiser, R. (2002)
The news about the news. American journalism in peril. New York: Alfred A. Knopf.
- Engeström, Y. (1987)
Learning by expanding: An activity-theoretical approach to developmental work research. Helsinki: Orienta-Konsultit.
- Engeström, Y. (1995)
Kehittävä työntutkimus: Perusteita, tuloksia ja haasteita. Helsinki: Valtion painatuskeskus.
- Esser, F. (1998)
Editorial structures and work principles in British and German newsroom. European Journal of Communication, 13:3, 375–405.
- Fairclough, N.
(1995) Media discourse. London: Edward Arnold.
- Fishman, M.
(1980) Manufacturing the news. Austin, Texas: University of Texas Press.
- Fleck, L. (1981)
Genesis and Development of Scientific Fact. Chicago: The University of Chicago Press.
- Gans, H. (1980)
Deciding what's news. A study of CBS Evening News, NBC Nightly News, Newsweek and Time. New York: Vintage.
- Grimshaw, A. 2001
The ethnographer's eye. Ways of seeing in modern anthropology Cambridge: Cambridge University Press.
- Hacking, I. (1999)
The social construction of what? London: Harvard University Press.
- Hardt, H. (1995)
Without the rank and file. Journalism history, media workers, and problems of representation. Teoksessa H. Hardt ja B. Brennen (eds.) Newworkers. Towards a history of rank and file. Minneapolis: University of Minnesota Press, 1-29.
- Hartley, J. (1996)
Popular reality. Journalism, modernity and popular culture. London, Arnold.
- Hasu, M. & Engeström, Y. (2000)
Measurement in action: An activity-theoretical perspective on producer-user interaction. International Journal of Human-Computer Studies, 53:1, 61–89.
- Heath, C., & Luff, P. (2000)
Animating texts: the collaborative production of news stories. Teoksessa C. Heath ja P. Luff (eds.) Technology in action. Cambridge: Cambridge University Press, 61–87.
- Heikkilä, H. (2001)
Ohut ja vankka journalismi. Kansalaisuus suomalaisen uutisjournalismin käytännössä 1990-luvulla. Tampere: Tampereen yliopisto, Journalismin tutkimusyksikkö.
- Heikkilä, H. & Kunelius, R. (1997)
Julkisen journalismin äärellä. Ajatuskokeita pääsyn, keskustelun ja harkinnan käsitteillä. Tiedotustutkimus, 20:4, 4-21.
- Heikkilä, H. & Kunelius, R. (1999)
Pelkkä asenne ei riitä. Kansalaisjournalismi kehityshankkeena suomalaisissa sanomalehdissä. Teoksessa M. Maasilta (toim.) Journalismin muutoskaruselli Tampere: Tampereen Yliopisto Journalismin tutkimusyksikkö, 102–123.

- Helle, M. (2000)
Disturbances and contradictions as tools for understanding work in the newsroom. *Scandinavian Journal of Information systems*, 81–113.
- Helle, M. (2001)
How to do action oriented media research? From action research to activity theory. Paper presented at the 2nd International EJCR Colloquium "Action Theoretical Approaches in European Communication Research: Theory, Methods & Findings". 18.–20. October 2001, Nijmegen, Netherlands.
- Helle, M. (2002a)
Yksilötyöstä työyhteisön kehittämiseen -kehitysvuoropuhelu "Paikallislehdessä". *Työ ja ihminen*, 16:3, 246–269.
- Helle, M. (2002b)
Making sense of the chaotic whole. Outlining ethnography for intervention. A paper presented at the 5th International Conference on Activity Theory, 2.8–22.6.2002, Amsterdam Holland. Working group: Dealing with marginality.
- Hermans, L. (2001)
Occupational activities of Dutch journalists in a television newsroom. *Communications* 28:4, 483–497.
- Hutchins, E. (1995)
Cognition in the wild. Cambridge, Mass.: MIT Press.
- Kantola, A. & Mörå, T. (toim.) (1998)
Journalismia! Journalismia? Porvoo Helsinki: WSOY.
- Kehälina, H. & Harri, M. (1988)
Tuntemattomat toimittajat. Tutkimus Suomen Sanomalehtimiesliiton jäsenistä. Porvoo: Suomen Sanomalehtimiesten liitto.
- Kempf, W. & Luostarinen, H. (eds.) (2002)
Journalism and the new world order: Studying war and the media. Göteborg: Göteborgs Universitet, Nordicom.
- Keränen, E. (1984)
Muuttuva työnkuva. Toimintatutkimus Suomen sanomalehtimiesliiton julkaisuja N:o 24.
- Kivikuru, U.-M. (toim.) (1996)
Kansa euromylyssä. Journalismi, kampanjat ja kansalaisten mediamaiset Suomen EU-jäsenyyssuhteissa. Helsinki: Yliopistopaino
- Kivikuru, U.-M. ja Savolainen, T. (eds.) (2001)
The politics of public issues. Helsinki: Viestinnän laitos - Helsingin yliopisto.
- Knorr-Cetina, K. (2001)
Objectual practice. Teoksessa T. Schatzki, K. Knorr Cetina, E. von Savigny (eds.) *The practice turn in contemporary theory*. London: Routledge, 175–188.
- Knorr-Cetina, K. (1999)
Epistemic culture – how the sciences make knowledge. Cambridge, Mass.: University of Cambridge Press.
- Kunelius, Risto (1998)
Professio ja proffat kritiikin esteinä. *Journalismikritiikin vuosikirja 1998*. Tiedotustutkimus 21:2, 128–133.
- Kunelius, Risto (2000)
Epistemologisen ahdistuksen tuolle puolen. epilogi toimittajien ja yleisön journalismipuheeseen. Teoksessa Kunelius, R. ja Ridell, S.: *Kaksi katsetta journalismiin*. Tampere: Tampereen yliopisto, tiedotusopin laitos, 83–208.
- Kunelius, R. (toim.) (2000a)
Juttuja lähiöstä. Tampereen yliopisto: tiedotusopin laitos.
- Kunelius, R. & Heikkilä, H. (1996)
Public journalism. *Journalismi julkisen harkinnan areenana Tasa-arvotoimikunnan julkaisuja*. Sarja B:1/1996). Helsinki: Yleisradio.
- Kuusisto, P. & Sirkkunen, E. (1999)
Journalismi uuden ajan kynnyksellä. Tampereen yliopisto: tiedotusopin laitos.
- Kuutti, H. (1995)
Tutkiva journalismi. *Journalistinen suuntaus ja suomalaisen journalismin tutkimus*. Jyväskylä: Arena.
- Küng-Shankleman, L. (2000)
Inside the BBC and CNN. Managing media organizations. London: Routledge.
- Kärreman, D. (1996)
Den oväntades administration. *Kultur och koordination i ett tidningsföretag*. Stockholm: Nobelius&Sante'rus.
- Laiho, M. (1990)
Tulevaisuuden toimitusta tekemässä. Raportti journalististen organisaatioiden ja työkuultuurien muutokset -seminaarista Tampereella 2.–3.3.1990. Tampere: Työelämän tutkimuskeskus.
- Latour, B. (1987)
Science in action: how to follow scientists and engineers through society. Cambridge, Mass.: Harvard University Press.
- Latour, B. (1996)
Aramis, or, The love of technology. Cambridge, Mass. Harvard University Press.
- Latour, Bruno (1999)
Pandora's hope. Essays on the reality of science studies Cambridge, Mass.: Harvard University Press
- Lave, J. & Wenger, E. (1991)
Situated learning. *Legitimate peripheral participation*: Cambridge: Cambridge University Press.
- Luostarinen, H., Kivikuru, U.-M., Ukkola, M. (toim.) (1996)
Sopulisiilppuri. *Mediakritiikin näkökulmia*. Helsinki: Helsingin Yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus.
- Maasilta, M. (1999) (toim.)
Journalismin muutostarjelu. Tampereen yliopisto, Journalismin tutkimusyksikkö

- Mancini, P. (1992)
Old and new contradictions in Italian journalism. *Journal of Communication* 42:3, 42–47.
- McManus, J. (1994)
Market-driven journalism. Let the citizens beware. Thousand Oaks: Sage.
- Melin, H., ja Nikula, J. (1993)
Journalistit epävarmuuden ajassa. Tutkimus Suomen journalistiliiton jäsenistä 1993. Forssa: Suomen Journalistiliitto.
- Mervola, P. (1999)
Tutki ennen kuin toteutat. Tutkimustiedon käyttö Sunnuntaisuomalaisen perustamisessa. Teoksessa M. Maasilta (toim.) *Journalismin muutoskaruselli*. Tampereen yliopisto, Journalismin tutkimusyksikkö, 34–46.
- Miettinen, R. (1999)
The riddle of things: Activity theory and actor-network theory as approaches to studying innovations. *Mind, Culture, and Activity*, 6:3, 170–195.
- Miettinen, R. (2000a)
Konstruktivistinen oppimisnäkemys ja esineellinen toiminta. *Aikuiskasvatus* 20:4, 276–292.
- Miettinen, R. (2000b)
Varieties of constructivism in education. Where do we stand? *Journal of Lifelong Learning in Europe*, 5:4, 41–48.
- Morrison, D. & Tumber, H. (1988)
Journalists at war. The dynamics of news reporting during the Falkland conflict. London: Sage.
- Mörä, T. (1996)
Journalistit rutiinin verkossa. Teoksessa H. Luostarinen, U.-M. Kivikuru, M. Ukkola (toim.) *Sopulisiippuri. Mediakritiikin näkökulmia*. Helsinki: Helsingin Yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus.
- Mörä, T. (1999)
EU-journalismin anatomia. Mediasisältöjä muokanneet tekijät ennen kansanäänestystä 1994. Helsinki: Helsingin Yliopisto, Viestinnän laitos.
- Naschold, F., Cole, R., Gustavsen, B., van Beinum, H. (eds.) (1993)
Constructing the new industrial society. Maastricht, Netherlands: Van Gorcum.
- Nikunen, K. (2002)
Populaari sukupuoli ja julkistuva kulttuuri. *Tiedotustutkimus*, 25:2, 1–3.
- Penttilä, P. (2001)
Pomona toimituksessa. Uutis- ja toimituspäälliköiden roolit ja tehtävät 7-päiväisessä sanomalehdessä. Tampereen yliopisto: Tiedotusopin laitos.
- Pickering, A. (1995)
The mangle of practice: time, agency, and science. Chicago: University of Chicago Press.
- Puranen, T. (2000)
"Mä vaan kirjoitan...". Laadullinen tutkimus Aamulehden uutistoimittajien yleisösuhteesta. Teoksessa R. Kunelius & S. Ridell (toim.) *Kaksi katsetta journalismiin*. Tampereen yliopisto: tiedotusopin laitos, 1–80.
- Ridell, S. (1998) *Tolkullistamisen politiikkaa Televisouutisten vastaanotto kriittisestä genrenäkökulmasta* Tampere: Tampereen yliopisto.
- Ronkainen, S. (1999)
Ajan ja paikan merkitsemät. *Subjektiviteetti, tieto ja toimijuus*. Helsinki: Gaudeamus.
- Rosen, J. (1999)
What are journalists for? New Haven London: Harvard University Press.
- Rosengren, K. (1993)
From field to frog ponds. *Journal of Communication*, 43:3, 6–17.
- Rosengren, K. (1996)
Review of K.B. Jensen: *The Social Semiotics of Mass Communication*. *European Journal of Communication*, 111:29–141.
- Schatzki, T. (2001)
Introduction: Practice theory. Teoksessa T. Schatzki, K. Knorr-Cetina, E. von Savigny (eds.) *The practice turn in contemporary theory*. London: Routledge, 1–14.
- Schlesinger, P. (1978)
Putting 'Reality' Together: BBC News. London: Constable
- Schrøder, K. C. (1999)
The best of both worlds. Media audience research between rival paradigms. Teoksessa P. Alasuutari (ed.), *Rethinking the media audience. The new agenda*. London: Sage, 38–68.
- Schudson, M. (1989)
How culture works. Perspectives from media studies on the efficacy of symbols. *Time and society* 18, 153–180
- Schudson, M. (1996)
The sociology of news production revisited. Teoksessa J. Curran & M. Gurevitch (eds.) *Mass media and society*. London: Arnold, 141–159.
- Shoemaker, P. & Reese, S. (1996)
Mediating the message. Theories of influence on mass media content (2. painos). White Plains: Longman.
- Sigal, L. (1973)
Reporters and Officials. Lexington, Mass: Lexington Books.
- Sismondo, S. (1996)
On constructions, reality, and social knowledge. New York: University of New York Press.
- Sparks, C. (1998)
Introduction: Tabloidization and the media. *Javnost/The Public*, 5:3, 5–10.

- Suchman, L. (1987)
Plans and situated actions. The problem of human-machine communication. Cambridge: Cambridge University press.
- Suchman, L. (1997)
Centers of coordination: A case and some themes. Teoksessa L. B. Resnick, R. Säljö, C. Pontecorvo, B. Burge (eds.): Discourse, tools, and reasoning: Essays on situated cognition Berlin: Springer. 41–62.
- Swidler, A. (1985)
Culture in action. *American Sociological Review*, 51, 273–286.
- Tuchman, G. (1978)
Making News: A Study in the Construction of Reality. New York: Free Press.
- Tunstall, J. (1971)
Journalists at Work. Specialist correspondents: their news organizations, news sources, and competitor-colleagues. London: Constable.
- Tufte, T. (2000)
Living with the rubbish queen. Telenovelas, culture and modernity in Brazil. Luton: University of Luton Press.
- Vartiainen, M. (1994)
Työn muutoksen työvälineet. Muutoksen hallinnan sosiotekniset menetelmät. Espoo: Otatiето.
- Weaver, Paul H. (1994)
News and the culture of lying. How journalism really works. New York: Free Press
- Weaver, D. (1998)
The global journalist. New people around the world. Cresskill: Hampton.
- Weick, K. E. (1995)
Sensemaking in organizations. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Wenger, E. (1998)
Communities of practice: Learning, meaning and identity. Cambridge: Cambridge University Press.
- Virkkunen, J., Engeström, Y., Pihlaja, J., Helle, M., Poikela, R. (1997)
Muutoslaboratorio. Uusi tapa oppia ja kehittää työtä Helsinki: Edita, Työministeriö.
- Virkkunen, J. & Ahonen, H. (1999)
Sarjamuotoisten ohjelmien tuotantotavan kehittäminen muutoslaboratorion avulla. Esimerkkinä lauantaivekkari ohjelma. Raportti Työministeriölle. Moniste.
- Zelizer, B. (1993)
Journalists as interpretative communities. *Critical Studies in Mass Communication*, 10, 219–237.